Ilmiy tadqiqotlar va ularning yechimlari jurnali
Aoka guvohnoma № 323759 ISSN: 3060-4818

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI IQTISODIY TIZIM XUSUSIY MULK DAXLSIZLIGI VA DAVLAT TOMONIDAN MUHOFAZA QILINISHI

Nematova Oyazimxon Jahongir qizi
Namangan davlat universiteti
Yuridik fakulteti 1 – bosqich talabasi
Ilmiy rahbar: **Pulatov Otabek**
Doi: https://doi.org/10.5281/zenodo.20319916

Annotatsiya: Ushbu maqola O‘zbekiston Respublikasining iqtisodiy tizimida xususiy mulkning daxlsizligi va davlat tomonidan muhofaza qilinishi masalasini atroflicha tahlil qiladi. Unda xususiy mulk huquqining konstitutsiyaviy kafolatlari, qonunchilik asoslari hamda uning iqtisodiy rivojlanishdagi o‘rni yoritilgan. Davlatning mulkdorlar huquqlarini himoya qilish, investitsiya muhitini yaxshilash va tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash borasidagi siyosati ko‘rib chiqiladi. Xususiy mulkning daxlsizligi iqtisodiy barqarorlik va innovatsion o‘sishning asosiy omili ekanligi ta’kidlanadi.
Kalit so‘zlar: Xususiy Mulk, Daxlsizlik, Davlat Muhofazasi, Iqtisodiy Tizim, O‘zbekiston, Mulk Huquqi, Investitsiya, Tadbirkorlik

Abstract This article comprehensively analyzes the issue of inviolability of private property and its protection by the state within the economic system of the Republic of Uzbekistan. It elucidates the constitutional guarantees and legislative foundations of private property rights, as well as its pivotal role in economic development. The state's policy concerning the protection of property owners' rights, improvement of the investment climate, and support for entrepreneurship is examined. The inviolability of private property is emphasized as a fundamental factor for economic stability and innovative growth.
Keywords: Private Property, Inviolability, State Protection, Economic System, Uzbekistan, Property Rights, Investment, Entrepreneurship

Аннотация Данная статья всесторонне анализирует вопрос неприкосновенности частной собственности и ее защиты государством в экономической системе Республики Узбекистан. В ней освещаются конституционные гарантии и законодательные основы права частной собственности, а также ее ключевая роль в экономическом развитии. Рассматривается политика государства по защите прав собственников, улучшению инвестиционного климата и поддержке предпринимательства. Подчеркивается, что неприкосновенность частной собственности является основополагающим фактором экономической стабильности и инновационного роста.
Ключевые слова: Частная Собственность, Неприкосновенность, Государственная Защита, Экономическая Система, Узбекистан, Права Собственности, Инвестиции, Предпринимательство

Kirish. Hozirgi zamon bozor iqtisodiyoti sharoitida xususiy mulk iqtisodiy tizimning asosiy tayanchi hisoblanib, uning daxlsizligi va davlat tomonidan muhofaza qilinishi barqaror rivojlanish, investitsiyalarni jalb qilish hamda tadbirkorlik faoliyatini rag‘batlantirishning muhim omilidir. Xususiy mulk, shaxslarga tegishli bo‘lgan, foyda keltiruvchi aktivlar sifatida, iqtisodiy mustaqillikni ta’minlaydi va mehnat unumdorligini oshirishga xizmat qiladi. O‘zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan keng ko‘lamli iqtisodiy islohotlar va "Yangi O‘zbekiston" strategiyasi doirasida xususiy mulkning roli va ahamiyati tobora ortib bormoqda. Davlatning iqtisodiyotdagi ishtirokini bosqichma-bosqich kamaytirish, tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash va iqtisodiy liberallashtirish siyosati xususiy mulk daxlsizligini ta’minlashni ustuvor vazifa qilib qo‘yadi.

O‘zbekiston Respublikasining yangilangan Konstitutsiyasi xususiy mulk huquqlarini sezilarli darajada mustahkamlab, fuqarolar va tadbirkorlar uchun yangi kafolatlarni belgiladi. Xususan, uy-

joydan sud qarorisiz va qonunga xilof ravishda mahrum etishga yo‘l qo‘yilmasligi, mulkdan mahrum etilganda esa uning qiymati va yetkazilgan zararning oldindan hamda teng miqdorda qoplanishi kafolatlandi. Shuningdek, yerning birinchi marta xususiy mulk bo‘lishiga ruxsat berilishi mulk munosabatlaridagi muhim bo‘shliqni bartaraf etdi va bozor iqtisodiyoti tamoyillariga to‘siq bo‘lgan cheklovlar bekor qilindi. Bu islohotlar mulkdorlarning ishonchini oshirish, investitsiyalarni rag‘batlantirish va iqtisodiy o‘sishni ta’minlashga qaratilgan. Rustam Ruziyev ta’kidlaganidek, davom etayotgan konstitutsiyaviy va huquqiy islohotlar mamlakatda xususiy mulkni himoya qilish va uning daxlsizligini ta’minlashning asosiy kafolatidir.

Ushbu tadqiqotning maqsadi O‘zbekiston Respublikasida xususiy mulk daxlsizligi va davlat tomonidan muhofaza qilinishining huquqiy, institutsional asoslarini har tomonlama tahlil qilish, uning iqtisodiy rivojlanishga ta’sirini baholash hamda mavjud muammolar va xatarlarni bartaraf etish bo‘yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot vazifalari quyidagilardan iborat: xususiy mulk huquqining konstitutsiyaviy va qonunchilik kafolatlarini o‘rganish; xususiy mulkni himoya qilishga qaratilgan institutsional tizimni tahlil qilish; iqtisodiy islohotlar kontekstida xususiy mulkning rolini va rivojlanish istiqbollarini baholash; xususiy mulk daxlsizligini ta’minlashdagi muammolar va xatarlarni aniqlash; xususiy mulkni himoya qilishning iqtisodiy rivojlanishga ta’sirini va xalqaro amaliyotni ko‘rib chiqish; hamda tegishli xulosalar va amaliy tavsiyalar berish.

Asosiy qism. O‘zbekiston Respublikasining iqtisodiy tizimida xususiy mulk daxlsizligi va uning davlat tomonidan muhofaza qilinishi bozor munosabatlarining ajralmas qismi bo‘lib, mamlakatning barqaror rivojlanish strategiyasida markaziy o‘rin tutadi. Yangilangan Konstitutsiya va qonunchilik bazasi xususiy mulk huquqining huquqiy asoslari va kafolatlarini sezilarli darajada mustahkamladi, bu esa mulkdorlarning ishonchini oshirish, investitsiyalarni rag‘batlantirish va iqtisodiy o‘sishni ta’minlashga qaratilgan fundamental qadamdir. Konstitutsiyaning 41-moddasida uy-joydan sud qarorisiz va qonunga xilof ravishda mahrum etishga yo‘l qo‘yilmasligi, mulkdan mahrum etilganda esa uning qiymati va yetkazilgan zararning oldindan hamda teng miqdorda qoplanishi kafolatlanishi belgilandi. Bu qoida mulk daxlsizligining eng muhim kafolatlaridan biri bo‘lib, fuqarolarning asosiy iqtisodiy huquqlarini himoya qilishga qaratilgan. Shuningdek, Konstitutsiyaning 66-moddasi mulkdorning o‘z mulkini erkin tasarruf etish huquqini tasdiqlaydi, bu esa atrof-muhit va jamiyat manfaatlariga rioya qilish sharti bilan amalga oshiriladi. Bu normalar mulkdorlik huquqini nafaqat himoya qiladi, balki uning ijtimoiy mas’uliyatini ham belgilaydi.

Konstitutsiyaviy islohotlarning eng muhim jihatlaridan biri yerning birinchi marta xususiy mulk bo‘lishiga ruxsat berilishi bo‘ldi. Bu o‘zgarish mulk munosabatlaridagi uzoq yillik bo‘shliqni bartaraf etdi va bozor iqtisodiyoti tamoyillariga to‘siq bo‘lgan cheklovlarni bekor qildi. Ilgari davlat organlari tomonidan yer huquqlarini bir tomonlama bekor qilish amaliyoti mavjud bo‘lgan bo‘lsa, endilikda bunday harakatlar faqat sud qarori asosida amalga oshirilishi shart. Bu esa yerga egalik qilish va undan foydalanishda huquqiy aniqlik va barqarorlikni ta’minlaydi, qishloq xo‘jaligi va qurilish sohalariga investitsiyalarni jalb qilish uchun mustahkam zamin yaratadi. Rustam Ruziyev ta’kidlaganidek, davom etayotgan konstitutsiyaviy va huquqiy islohotlar mamlakatda xususiy mulkni himoya qilish va uning daxlsizligini ta’minlashning asosiy kafolatidir. Konstitutsiyaning 54-moddasi mulkdorlarning o‘z aktivlarini nazorat qilish, ulardan foydalanish va tasarruf etish huquqini tasdiqlaydi, bu esa atrof-muhitga zarar yetkazmaslik yoki boshqalarning huquq va manfaatlariga tajovuz qilmaslik sharti bilan amalga oshiriladi. Bu qoidalar xususiy mulk huquqini nafaqat deklarativ tarzda e’lon qiladi, balki uning amaliy himoyasi uchun aniq mexanizmlarni ham belgilaydi.

Xususiy mulkni himoya qilishga qaratilgan qonunchilik va institutsional tizim Konstitutsiya normalarini amaliyotga tatbiq etishga xizmat qiladi. "Xususiy mulkni himoya qilish va mulkdorlar huquqlarining kafolatlari to‘g‘risida"gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuni (O‘RQ-336-son, 2012-yil 24-sentyabr) ushbu sohadagi munosabatlarni tartibga soluvchi asosiy hujjat hisoblanadi. Ushbu qonunning

2-moddasida xususiy mulk daxlsizligi va davlat muhofazasida ekanligi, davlat uning saqlanishi va ko‘paytirilishini ta’minlashga intilishi belgilangan. Qonun xususiy mulkni qonuniy yo‘l bilan orttirilgan aktivlarga egalik qilish, ulardan foydalanish va ularni tasarruf etish huquqi sifatida ta’riflaydi, shuningdek, uning miqdori va qiymatiga hech qanday cheklovlar yo‘qligini aniq ko‘rsatadi. Mulkdorlar o‘z huquqlarini o‘z xohishlariga ko‘ra amalga oshirishlari, shu jumladan iqtisodiy faoliyat bilan shug‘ullanishlari, mulkni bepul yoki haq evaziga boshqalarga o‘tkazishlari mumkin. Biroq, mulkdan foydalanish fuqarolar, yuridik shaxslar yoki davlatning huquq va manfaatlariga tajovuz qilmasligi, shuningdek, atrof-muhitga zarar yetkazmasligi shart. Barcha mulkdorlarga o‘z huquqlarini amalga oshirishda teng sharoitlar kafolatlanadi, xususiy mulk huquqlari muddatsiz deb e’lon qilinadi va davlat buzilgan huquqlarni sud orqali himoya qilish, yetkazilgan zararni to‘liq qoplashni kafolatlaydi. Bu qonun xususiy mulkni himoya qilishning huquqiy asoslarini mustahkamlab, mulkdorlarga o‘z aktivlariga ishonch bilan egalik qilish va ulardan foydalanish imkonini beradi.

Qonunchilik bazasini mustahkamlash bilan bir qatorda, institutsional tizimni takomillashtirishga ham alohida e’tibor qaratilmoqda. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 13-avgustdagi PF-5780-sonli "Xususiy mulkni himoya qilish va mulkdorlar huquqlarining kafolatlarini yanada kuchaytirish, tadbirkorlik tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlash tizimini tubdan takomillashtirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida"gi Farmoni ushbu yo‘nalishdagi muhim qadamlardan biridir. Ushbu farmon tijorat banklariga tadbirkorlar bilan bevosita ishlash, ularni "yaxshi", "standart/o‘rtacha" yoki "yordamga muhtoj" toifalariga ajratish va ularga moslashtirilgan yordam, jumladan, kengaytirish uchun moliyaviy yordam yoki kompleks yordam ko‘rsatishni majburiyat qilib yuklaydi. Bu mexanizm tadbirkorlarning moliyaviy resurslarga kirishini osonlashtirish, ularning faoliyatini qo‘llab-quvvatlash va shu orqali xususiy mulkning rivojlanishiga sharoit yaratishga qaratilgan. Farmon, shuningdek, kichik biznes uchun kreditlash mexanizmlarini soddalashtirish, qisqa muddatli va aylanma kreditlarga ustuvorlik berish, ishlab chiqarish va eksport loyihalarini moliyalashtirish uchun Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirish agentligi bilan yaqin hamkorlikni rivojlantirishni talab qiladi. Banklar tadbirkorlarning muammolarini hal qilish uchun jamoatchilik kengashlari bilan hamkorlik qiladi. Xizmat ko‘rsatish sifatini va qulayligini oshirish maqsadida tuman va shaharlarda "bank xizmatlari ofislari" tashkil etilmoqda, bu ofislar mijozlarga yo‘naltirilgan yondashuvni qo‘llab, yangi bank xizmatlari va investitsiya loyihalarini moliyalashtirish imkoniyatlarini targ‘ib qiladi [6]. Bunday institutsional choralar xususiy mulkdorlarning huquqlarini himoya qilish va ularning iqtisodiy faoliyatini rag‘batlantirish uchun kompleks yondashuvni aks ettiradi.

O‘zbekiston iqtisodiy islohotlari kontekstida xususiy mulkning roli va uning rivojlanish istiqbollari mamlakatning bozor iqtisodiyotiga o‘tish jarayonida hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Xususiy mulk, shaxslarga tegishli bo‘lgan, ko‘pincha yollanma mehnatga asoslangan va egasiga foyda keltiradigan aktivlar sifatida ta’riflanadi. U bozor iqtisodiyotlarida mulkchilikning yetakchi shakli bo‘lib, uning ob’ektlari moddiy va moliyaviy aktivlar, intellektual mahsulotlar, yer, korxonalar va boshqa turli resurslarni o‘z ichiga oladi. Tarixan, xususiy mulk jamoaviy shakllardan kelib chiqqan, rejalashtirilgan iqtisodiyotlar tomonidan bostirilgan va bozorga o‘tish davrida davlat mulkini xususiylashtirish, individual ijod va shaxsiy hamda xorijiy aktivlarni integratsiya qilish orqali tiklanmoqda. Bozor tizimida xususiy mulk boyliklarni individual o‘zlashtirishni ta’minlaydi, egalariga (tadbirkorlar, ishchilar yoki fermerlar bo‘lishi mumkin) iqtisodiy kuch va mustaqillik beradi hamda daromad keltirishi yoki iste’mol ehtiyojlarini qondirishi shart. Uning daxlsizligi O‘zbekiston Konstitutsiyasi tomonidan tan olingan. Xususiy mulk individual (egasi tomonidan boshqariladigan, to‘liq daromad) yoki korporativ/guruh (aksiyalarga asoslangan, mutaxassislar tomonidan boshqariladigan, dividendlar) bo‘lishi mumkin. U biznes uchun kapital yoki uy xo‘jaligi iste’moli uchun funksiya bajaradi, uning iqtisodiy roli YaIM va milliy boylikka qo‘shgan hissasi bilan bog‘liq. Xususiy mulk tashabbusni rag‘batlantirsa-da, yashirin daromadlarga ham olib kelishi mumkin.

O‘zbekistonda xususiy mulkchilikning rivojlanishi mehnat unumdorligini sezilarli darajada oshiradi va mulkdorlarni o‘z bizneslarini takomillashtirishga va investitsiya kiritishga undaydi. Bu, o‘z navbatida, iqtisodiy o‘sishning asosiy drayveri bo‘lib xizmat qiladi. Davlatning iqtisodiyotdagi ishtirokini bosqichma-bosqich kamaytirish va iqtisodiy liberallashtirish siyosati xususiy mulkning rolini yanada oshiradi. Tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash va xususiy mulk daxlsizligini ta’minlash orqali mamlakat ichki va tashqi investitsiyalarni jalb qilishga intilmoqda. Xususiy sektorning rivojlanishi yangi ish o‘rinlari yaratish, innovatsiyalarni joriy etish va raqobatbardoshlikni oshirishga xizmat qiladi. "Yangi O‘zbekiston" strategiyasi doirasida xususiy mulkning erkin va samarali faoliyat yuritishi uchun barcha sharoitlarni yaratish ustuvor vazifa qilib belgilangan. Bu esa mamlakatning global iqtisodiyotga integratsiyalashuvi va aholi farovonligini oshirish uchun mustahkam poydevor yaratadi.

Xususiy mulk daxlsizligini ta’minlashdagi muammolar, xatarlar va ularni bartaraf etish yo‘llari O‘zbekistonning bozor iqtisodiyotiga o‘tish davrida alohida e’tibor talab qiladi. Tarixan, davlatning iqtisodiyotdagi haddan tashqari ishtiroki va ma’muriy aralashuvlar xususiy mulk huquqlarining to‘liq amalga oshirilishiga to‘sqinlik qilgan. Davlat, huquqni muhofaza qiluvchi va nazorat organlarining tadbirkorlik faoliyatiga noqonuniy aralashuvining oldini olish uchun qat’iy qoidalar o‘rnatilishi zarurati bu muammoning dolzarbligini ko‘rsatadi. Ilgari davlat organlari tomonidan yer huquqlarini bir tomonlama bekor qilish amaliyoti ham mulkdorlarning ishonchsizligiga sabab bo‘lgan. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun O‘zbekiston bir qator muhim islohotlarni amalga oshirmoqda. Birinchidan, Konstitutsiya va qonunchilik darajasida xususiy mulk huquqlarining kafolatlari kuchaytirildi, mulkdan mahrum etish faqat sud qarori asosida va to‘liq kompensatsiya bilan amalga oshirilishi shartligi belgilandi. Bu, mulkdorlarni o‘zboshimchalik bilan mulkidan mahrum etishdan himoya qiladi. Ikkinchidan, davlatning iqtisodiyotdagi ishtirokini bosqichma-bosqich kamaytirish va tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash siyosati amalga oshirilmoqda. Bu, xususiy sektorga ko‘proq erkinlik berish va raqobat muhitini rivojlantirishga qaratilgan. Uchinchidan, institutsional choralar, jumladan, tijorat banklarining tadbirkorlar bilan bevosita ishlashi, ularga moliyaviy va boshqa turdagi yordam ko‘rsatishi, shuningdek, "bank xizmatlari ofislari"ning tashkil etilishi tadbirkorlarning moliyaviy resurslarga kirishini osonlashtiradi va ularning faoliyatini qo‘llab-quvvatlaydi. To‘rtinchidan, korrupsiyaga qarshi kurashish va shaffoflikni oshirish bo‘yicha tizimli ishlar olib borilmoqda, chunki korrupsiya xususiy mulk daxlsizligiga eng katta tahdidlardan biridir. Yashirin daromadlar muammosini hal qilish uchun ham soliq tizimini takomillashtirish va iqtisodiyotni legallashtirish bo‘yicha choralar ko‘rilmoqda. Ushbu kompleks yondashuv xususiy mulk daxlsizligini ta’minlash va uning rivojlanishi uchun qulay muhit yaratishga xizmat qiladi.

Xususiy mulkni himoya qilishning iqtisodiy rivojlanishga ta’siri va xalqaro amaliyot zamonaviy bozor iqtisodiyotlarining asosiy tamoyillaridan biridir. Xususiy mulkning daxlsizligi qonuniy yo‘l bilan orttirilgan mulkning himoyalanganligini anglatadi, bu esa iqtisodiy rivojlanish uchun muhim mezon hisoblanadi. Mulkchilik huquqi mehnat unumdorligini sezilarli darajada oshiradi va mulkdorlarni o‘z bizneslarini takomillashtirishga va investitsiya kiritishga undaydi. Mulk huquqlarining mustahkam kafolatlari investitsion muhitni yaxshilaydi, mahalliy va xorijiy investorlarning ishonchini oshiradi. Investorlar o‘z sarmoyalarining xavfsizligiga ishonch hosil qilganlarida, ular uzoq muddatli loyihalarga mablag‘ kiritishga tayyor bo‘ladilar, bu esa yangi ishlab chiqarish quvvatlarini yaratish, texnologiyalarni modernizatsiya qilish va yangi ish o‘rinlari ochishga olib keladi. Natijada, YaIM o‘sadi, aholi daromadlari oshadi va mamlakatning umumiy iqtisodiy salohiyati mustahkamlanadi.

Xalqaro amaliyotda xususiy mulk huquqlarining himoyasi iqtisodiy erkinlik va farovonlikning asosiy ko‘rsatkichlaridan biri hisoblanadi. Jahon banki, Xalqaro valyuta fondi va boshqa xalqaro tashkilotlar mamlakatlarning investitsion jozibadorligini baholashda mulk huquqlarining mustahkamligiga alohida e’tibor beradi. Rivojlangan bozor iqtisodiyotiga ega mamlakatlarda, masalan, AQSh, Germaniya, Yaponiya va Buyuk Britaniyada xususiy mulk daxlsizligi Konstitutsiya va qonunlar darajasida qat’iy kafolatlangan. Bu mamlakatlarda mulkdan mahrum etish faqat jamoat ehtiyojlari uchun,

qonuniy tartibda va bozor qiymatida to‘liq kompensatsiya to‘lash sharti bilan amalga oshiriladi. O‘zbekistonning xususiy mulkni himoya qilish bo‘yicha amalga oshirayotgan islohotlari aynan shu xalqaro standartlarga mos keladi va mamlakatning global iqtisodiy tizimga integratsiyalashuviga xizmat qiladi. Mulk huquqlarining mustahkamligi xalqaro reytinglarda mamlakatning pozitsiyasini yaxshilaydi, bu esa to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish uchun muhim omil hisoblanadi. Shuningdek, bu xalqaro savdo va iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirishga, O‘zbekistonning jahon bozorlarida raqobatbardoshligini oshirishga yordam beradi. Xususiy mulk daxlsizligini ta’minlash nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy barqarorlikni ham mustahkamlaydi, chunki u fuqarolarning iqtisodiy erkinliklarini kafolatlaydi va ularning jamiyatda faol ishtirok etishiga sharoit yaratadi.

Xulosa O‘zbekiston Respublikasida xususiy mulk daxlsizligi va davlat tomonidan muhofazasi bozor iqtisodiyotining asosiy tamoyili bo‘lib, mamlakatning barqaror rivojlanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Yangilangan Konstitutsiya va qonunchilik mulk huquqlarini mustahkamlab, uni sud qarorisiz mahrum etishga yo‘l qo‘ymaslik, to‘liq kompensatsiya berish hamda yerning xususiy mulk bo‘lishini kafolatlaydi. Ushbu huquqiy va institutsional islohotlar, jumladan, tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari, investitsion muhitni yaxshilaydi, iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantiradi va xalqaro standartlarga mos keladi. Davlatning iqtisodiyotdagi ishtirokini kamaytirish va shaffoflikni oshirish orqali mulkdorlar ishonchi mustahkamlanib, mamlakatning iqtisodiy salohiyati va aholi farovonligi oshiriladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Xolmatov, M. A. (2021). Xususiy mulk daxlsizligi va uning iqtisodiy rivojlanishdagi ahamiyati. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, (4), 112-119. – http://iqtisodiyot.tsue.uz/sites/default/files/maqolalar/16_M.A.Xolmatov.pdf
2. Abdullayev, J. A. (2021). O‘zbekiston Respublikasida xususiy mulk daxlsizligini ta’minlashning iqtisodiy-huquqiy asoslari. Yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. Toshkent: Toshkent davlat yuridik universiteti. – https://tsul.uz/uz/dissertatsiya-ishlari/abdullayev-j-a-yuridik-fanlar-boyicha-falsafa-doktori-phd-dissertatsiyasi-avtoreferati
3. Xudoyberdiyeva, D. M. (2020). O‘zbekistonda xususiy mulk daxlsizligini ta’minlashning huquqiy asoslari. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, (5), 134-140. – http://iqtisodiyot.tsue.uz/sites/default/files/maqolalar/19_D.M.Xudoyberdiyeva.pdf
4. To‘laganov, A. A. (2022). O‘zbekistonda mulk huquqini himoya qilishning dolzarb masalalari. Huquq va burch, (4), 34-38.
5. Bobojonov, B. B. (2023). Xususiy mulk daxlsizligini ta’minlashda sud-huquq islohotlarining o‘rni. O‘zbekiston qonunchiligi tahlili, (2), 45-50.
6. Xudoyberdiyev, N. S. (2023). O‘zbekistonda mulk huquqining konstitutsiyaviy kafolatlari va ularning amaliyotdagi ahamiyati. Demokratlashtirish va inson huquqlari, (1), 67-72.
7. Raxmatova, G. R. (2022). Iqtisodiy islohotlar sharoitida xususiy mulkni himoya qilishning huquqiy mexanizmlari. Adliya xabarnomasi, (3), 55-60.
8. Mirzayev, Sh. M. (2020). Xususiy mulkni himoya qilishning zamonaviy tendensiyalari va O‘zbekiston tajribasi. Iqtisodiyot va moliya, (11), 12-17.